

letí, usiluje autorka o postihnutí mnohem širších historických trendů a vrací se pro ně hluboko do minulosti. Hledá vzájemné souvislosti a neomezuje se na pouhou deskripci. Sleduje stopu českého evangelického křesťanství po celé 17. a 18. století, nejen na domácí půdě, ale i v zahraničí. Bez emocionálního zaujetí se zabývá i dosud v církvích stále velmi citlivým procesem rekatolizace v 17., ale zejména v 18. století, přičemž důsledně rekonstruuje misijní úsilí a místa intenzivního působení katolické církve, a to jak v české, tak i v německé populaci, žijící v našich zemích.

Zvláštním přínosem knihy je mj. analýza komunikačních kanálů tajných evangelíků v naší zemi a jejich propojení s českými evangelíky v exilu. Studie se detailně zabývá i záležitostmi komunikace při šíření znalosti tolerančního patentu samotného. Objevny je i nezaujatý podrobný rozbor různých nekatolických směrů, které se do rámce tolerančního patentu „nevešly“. Neméně zajímavý je pohled na toleranční patent jako na moment rozdělení českého evangelického hnutí, které bylo překonáno až sjednocením v Českobratrské církvi evangelické v závěru roku 1918.

Pro poznání dějin našeho regionu je kniha Evy Melmukové zvláště důležitá. Vždyť východní Čechy (a Podorlicko zvláště) patřily k významným oblastem českého evangelictví. V této souvislosti bývají někdy prezentovány v širší veřejnosti možná až příliš výlučně. Melmukové analýza však k jakékoliv „výlučnosti a jedinečnosti“ neopravňuje. Postihuje ale důležité momenty v historii tajných podorlických evangelíků, jakými byla např. známá „*rebelie pro víru*“ na opočenském panství v roce 1732, vznik prvního reformovaného sboru v Klášteře nad Dědinou v roce 1782 a řadu dalších událostí.

Práce Evy Melmukové se svou vědeckou poctivostí (ale i mimořádně čtivou formou) řadí bezesporu mezi to nejlepší, co bylo o historii českého evangelictví napsáno. Můžeme jen doufat, že vejde ve známost mezi co možná nejširší čtenářskou veřejností, zejména mládeží (pro niž je edice Kolumbus zvláště určena) a pomůže tak k odstraňování „*historické ngramotnosti*“, která je o této době poměrně značná.

Jiří Mach

Pavel ZAHRADNÍK, *Santini na opočenském
a sadovském panství.*

In: Průzkumy památek 6, č. 1, 1999, s. 5-20.

Průzkum bohatých archivních fondů může přinést řadu překvapivých objevů. Skutečnost, že Jan Blažej S a n t i n i pracoval pro rod Colloredo-Walsee i na opočenském panství, je všeobecně známa od šedesátých let, kdy na ni upozornila

Věra N a ň k o v á v článku *K činnosti umělců 18. století v Čechách* v časopise *Umění* (roč. 8, 1963, s. 83). V nedávné době podnikl historik-archivář a autor řady archivních rešerší stavebně historických průzkumů PhDr. Pavel Z a h r a d n í k pátrání po dokladech Santiniho činnosti v nově zpřístupňovaném archivu opočenského velkostatku. Činnost J. B. Santiniho pro opočenské panství je doložena od roku 1718. Pan stavitel (jak je v účetním materiále jmenován) zpracovával návrhy na úpravu zámku, jež však nebyla realizována. V letech 1719-1721 se Santini podílel na stavbě dvora Lhotka na katastru Mokrého. Dvůr bohužel vyhořel v roce 1814 a následná obnova již nesledovala původní půdorys, objem ani detaily stavby. V roce 1721 zhotovil Santini plány přepýšského a novohrádeckého kostela. V archivu velkostatku se kromě řady dalších dokumentů dochovaly plány jak starého dřevěného kostela na Novém Hrádku, tak i Santiniho návrh na jeho stavbu. Zahradník stavbu z let 1722-1726 připisuje Santinimu, porovnání plánu a skutečné podoby kostela však ukazuje, že pravděpodobně byla provedena jiná varianta návrhu. Na počátku roku 1723 vyhořel opočenský dvůr (Pálenka). Na přání hraběte měl být dvůr nově vystavěn na jiném místě. V průběhu března vypracoval Santini návrh na stavbu dvora na půdorysu trojúhelníka - dnešního dvora Podzámčí. Dvůr byl dostavěn až po Santiniho smrti v roce 1725. Přestože původní idea svedení koryta Zlatého potoka napříč dvorem nebyla uskutečněna, je nutné konstatovat, že ve dvoře Podzámčí získalo opočenské panství špičkový urbanistický a architektonický útvar, jenž nemá obdoby nejen na samotném panství, ale ani v širším okolí. Pozdější nehody a přestavby však vrcholně barokní tvář dvora Podzámčí zastřely a tak jen půdorys a základní hmotové členění budov dnes připomínají na dosud neznámé dílo geniálního barokního architekta.

Další část článku je zaměřena na Santiniho stavby zámku v Sadové a kostela v Dohaličkách na panství Schaffgotschů.

Velice přínosný a zajímavý Zahradníkův příspěvek bude nutné doplnit architektonickým rozbohem, který by měl mimo jiné upozornit na urbanistickou hodnotu dvora Lhotka (může se jednat o jeden z příkladů dynamických půdorysů, které Santini použil např. na dvoře Lya ve Žďáru nad Sázavou).

Jiří Slavík

Zahrady Rychnovska v encyklopedii.

Božena PACÁKOVÁ-HOŠTÁLKOVÁ - Jaroslav PETRŮ - Dušan REIDL - Antonín Marian SVOBODA, *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha, Libri 1999, 521 s., obr. čb. a bar., foto, mapky a plánky.

Mezi velice užitečnými encyklopediemi, které v poslední době vydává pražské encyklopedické nakladatelství Libri, zaujímá zvláštní místo encyklopedie